

Egypercesek

az irodalom és a társadalomtudomány határán | mi is az az 'antropológiai látásmód' | hogyan figyeljük meg a mindennapi élet legapróbb mozzanatait

Papp Richárd

Sanghaj utcáin

Lehetetlennek tűnik néhány hónap tapasztalata után bármilyen mélyebb értelmezéssel előállni, vonatkozzon az akár a „legkisebb” élethelyzetek elemzésére. Az „egyperces műfaj” azonban lehetővé teszi néhány „pillanatfelvétel” segítségével érzékeltetni ennek a több, mint húszmillió lakosú városnak néha követhetetlen komplexitását.

A forgalmas út szélén egy autó áll. Mellette egy férfi fekszik, aktívan sms-ezik valakivel. Felette egy rendőr és az autó sofőrje áll. A rendőr türelmesnek tűnik, a sofőr beletörődötten várakozik vele. A helyszínelőket várják. Baleset történt. A sofőr elütötte a fekvő férfit, aki szerencsére nagyobb sérülések nélkül úszta meg a balesetet. Ennek ellenére a földön fekszik és ahelyett, hogy felállna, a telefonjával van elfoglalva. Senki nem segít neki, de nem is kérdez rá, hogy miért nem próbál meg felállni. Mint később megtudom, a férfi fekvve várja a helyszínelőket, mert így nagyobb kártérítéshez fog jutni a sofőrtől. Megszokott jelenet ez Sanghajban. A közlekedés valóban életveszélyes. A zebrák, lámpák, kerékpárutak mindössze hipotetikusan jelzik annak ideálképét, hogy valamifajta rend érvényesül a sanghaji közlekedésben. Különösen a buszokra kell figyelni. A buszsofőrök kihasználva, hogy ők vezetik a legnagyobb járművet, hezitálás nélkül hajtanak át a piros lámpán, gyalogátkelőhelyen, kerékpársávon. Ugyanakkor a vezetőknél is résen kell lenniük a gyalogosokkal kapcsolatban. Sok olyan esetről is hallottam, hogy gyalogosok direkt léptek ki az útestre, hogy elüssék őket vigyázva arra, hogy az autó lehetőleg lassan érkezzon, de azért haladjon annyira, hogy az ember a baleset után fekvve várhassa a helyszínelőket... Mind az agresszív sofőrök, mind a balesetbizniszben utazó gyalogosok tevékenysége azon túl, hogy nyilvánvalóan igen kockázatos, a szolidaritás hiányát is jelzi. Úgy tűnhet, hogy a nagyvárosi lét sok embert számító, önző és agresszív érdekérvényesítővé tett Sanghajban. Különösen szembeszökő mindez egy olyan országban, amely mind tradíciójára, mind jelenlegi társadalmi formájára hivatkozva hangsúlyozza a kínai viselkedés szociocentrikus értékét.

Az ember ugyanakkor könnyen az általánosítás csapdájába eshet. Egy ekkora országban és városban (sem) lehet természetesen mindenkire vonatkozó megállapításokat tenni. Erre utal a következő pillanatfelvétel:

Vak koldus várakozik a forgalmas út szélén. Az előbb leírtak alapján nem meglepő, hogy gondolkodik az átkelésen. Odalép hozzá egy rendőr, átsegíti az úton, majd segít neki letenni koldulótálcáját a járdára.

Vannak olyan helyzetek is, amelyeket nagyon nehéz lesz majd később értelmezni, ha egyáltalán meg tudom valaha is magyarázni őket kellő mélységükben. Az egyik ilyen sarkalatos problémakör az az érezhető interperszonális agresszió, amely ugyanakkor mégsem létezik... legalábbis a hangos szavak, verbális konfliktusok mentén... legalábbis általában...

A kínai kommunikáció, ahogy több elemzés is értelmezi, és ahogyan én is tapasztaltam, az „elkerülés”, „kikerülés” stratégiájára épül: a beszélgetőpartnerek nem adnak hangot elégedetlenségüknek, nem kommunikálják direkt módon ellenvéleményüket, ugyanakkor próbálják cselekedeteikkel elérni céljukat. Nagyon sok problémát tud ez okozni például egy nyugati kommunikációhoz szokott tanárnak vagy üzletembernek. Ha pedig nem sikerül elérniük céljukat az „elkerülés” stratégiájával, akkor sem nyilvánítják ki indulataikat közvetlen módon. Ez az elfojtás ugyanakkor erős feszültségeket is konzerválhat.

Egyik este kínai kollégáimmal és barátaikkal fociztam. Játékosársaim csapatokra osztották a játékosokat és egy „mini-bajnokságot” terveztek meg pillanatok alatt. Láthatólag minden csapat győzni akart, nagyon hajtott mindenki, jól is fociztak a játékosok, mégsem tudtam élvezni a játékot a nekem túlzottnak tűnő győzelmi kényszer miatt. Ami megdöbbenő volt számomra, hogy a győzni akaró játékosok szinte némán, alig hallható szisszegésekkel fejezték ki rosszállásukat csapattársaik felé, amikor azok elrontottak egy passzot vagy beadást. Ahogy említettem az ehhez hasonló történések, szituációk, komoly és tartós belső feszültséget okozhatnak egyesekben. Mindezt a „láthatatlan” és érzékeny jelenséget nagyon nehéz lesz interpretálnom később,

ugyanakkor a néha random módon a metróban vagy az utcán kitörő veszekedések, verekedések a fenti értelmezés-kísérletet támaszthatják alá.

Hasonló jelentése lehet a következő jelenetnek is, amelyet eddigi tapasztalataim legabszurdabb jeleneteként jegyeztem fel:

Egyik reggel az egyetemre sétálva arra lettem figyelmes, hogy a buszmegálló előtt pár méterrel állt meg az egyik busz. A sofőr kiszállt a buszból, majd lassan odalépett egy fához, amelyet hirtelen erőteljes és kidolgozott kung-fu rúgásokkal kezdett rugdosni. Miután eleget rúgott a fába, megfordult és visszaszállt a buszba. Senki nem vette ezt zokon tőle, vagy legalábbis nem látszott.